

5) распространение идеи создания единого воспитательного пространства на территории всего Новооскольского района, создание Советов воспитательных пространств в районе и при сельских администрациях.

Результатом второго года деятельности школы как социокультурного комплекса мы считаем:

- увеличение уровня воспитанности учащихся (по данным мониторинга);
- охват кружковой и секционной работой 100 % учащихся, причем около 40 % посещают 2 и более кружка;
- достижение высоких результатов в учебной и воспитательной деятельности;
- наличие положительных отзывов и благодарностей со стороны родителей, выраженной в том числе и на страницах Новооскольской районной газеты «Вперед».

Успех, пережитый в детстве – это залог успеха во взрослой жизни, это реализованная цель. Его осуществление связано с признанием, с возможностью показать себя, ощутить свою значимость, ценность. Принцип создания ситуации успеха стал основополагающим в практической деятельности учителей и педагогов дополнительного образования. Успех рождает сильное желание повторить его еще раз. Таким образом, ситуация успеха становится фактором развития личности школьника. Мы стараемся, чтобы максимальное количество учащихся чувствовали себя успешными.

В результате «в ситуации успеха» районного и областного и всероссийского уровней побывали 93 учащихся школы. А на общешкольном уровне эту ситуацию пережил практически каждый ученик.

В 2011 году Старобезгинская сельская средняя школа села лауреатом Белгородского областного конкурса «Школа года»!

Мы считаем, что все достигнутые результаты явились следствием активного взаимодействия структурных подразделений социума. И в современных условиях жизни социокультурный комплекс – это одна из наиболее перспективных и жизнеспособных форм организации культурного потенциала и создание преобразующей среды, это школа новых возможностей. Школа, поистине ставшая «музеем под открытым небом».

Литература

Холод В.Л. Воспитательное пространство региона страны как условие социально-педагогической защиты подрастающих поколений // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць. Випуск 36 / За заг. Редакцією академіка АПН України Євтуха М.Б., укладач – О.В. Михайличенко. К.: Вид. центр КНЛУ, 2008. – 264 с.

Бугрій В.С.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
методики викладання суспільних дисциплін Сумського
державного педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

КРАЄЗНАВСТВО У ШКІЛЬНИХ ПРОГРАМАХ З ІСТОРІЇ (50-80 рр. XX ст.)

У статті здійснений аналіз змісту та структури краєзнавства у шкільних програмах з історії у 50-х-80-х рр. XX ст. З'ясовано, що у досліджуваний період відбувалися кількісні та якісні зміни у становищі краєзнавчого компоненту у шкільних програмах з історії. Якщо у програмах 50-х рр. була відсутня цілісна система знань про рідний край, ігнорувалися регіональні особливості розвитку історії, а краєзнавчий матеріал розглядався лише як допоміжний для кращого розуміння загальних явищ і закономірностей, то уже з другої половини 60-х рр. краєзнавство у шкільних програмах з історії було представлено самостійними темами „Наш край” та подіями місцевого характеру, які мали загальноісторичне значення.

Ключові слова: краєзнавство, шкільна програма з історії, загальноосвітня школа.

Бугрій В.С. Краєведение в школьных программах по истории (50-80 гг XX ст.)

В статье проанализировано содержание и структура краеведения в школьных программах из истории в 50-80-х гг. XX ст. Было выяснено, что в исследуемый период происходили количественные и качественные изменения в положении краеведческого компонента в школьных программах по истории. Если в программах 50-х гг. отсутствовала целостная система знаний о родном крае, игнорировались региональные особенности развития истории, а краеведческий материал рассматривался лишь как вспомогательный для более полного понимания общих явлений и закономерностей, то уже со второй половины 60-х гг. краеведение в школьных программах по истории было представлено самостоятельными темами „Наш край” и событиями местного характера, которые имели общеевропейское значение.

Ключевые слова: краеведение, школьная программа по истории, общеобразовательная школа.

Bugriy V. Study of a particular region in the school programs on history

In the article maintenance and structure of study of a particular region is analysed in the school programs from history in 1950-1980th. It was found out that in a probed period there were quantitative and high-quality changes in position of regional component in the school programs on history. If in the programs 50th the integral system of knowledges absented about a native edge, the regional features of development of history were ignored, and regional

material was examined only as auxiliary for more complete understanding of the general phenomena and conformities to the law, already from the second half 60th the study of a particular region in the school programs on history was presented independent themes „Our edge” and by the events of local character.

Keywords: *study of a particular region, school program on history, general school.*

Постановка проблеми. Розвиток сучасної загально-дидактичної концепції освіти відбувається на українознавчих засадах. Такий шлях передбачає використання позитивних надбань української школи у процесі її еволюції. Вивчення конкретних історико-педагогічних явищ, таких як шкільне краєзнавство, дає можливість з'ясувати не лише його роль і місце у навчально-виховному процесі школи, а й усвідомити загальні тенденції та перспективи розвитку системи освіти в цілому.

Питання організації та розбудови освіти в Україні у ХХ ст. розглядалися в роботах вітчизняних науковців А.Алексюка, С.Болтвіця, О.Вишневецького, В.Курила, В.Майбороди, А.Москаленка, А.Погрібного та інших. Вивченню мети та змісту освіти присвячені дослідження А.Кирди, Е.Красновського, І.Курдюмової, О.Скрипченка та інших.

Засади освітнього краєзнавства у своїх працях розробляли В.В. Борисов, А.В. Даринський, П.В.Іванов, М.П.Крачило, В.П. Корнеєв, М.Ю. Костриця, М.М.Лисенко, В.В.Обозний, М.Д.Янко та інші.

Проте, у вітчизняній педагогіці не було достатньо висвітлено питання розвитку краєзнавчого компоненту у шкільних програмах.

Мета статті – проаналізувати зміст та структуру краєзнавства у шкільних програмах з історії.

Виклад основного матеріалу. Програми другої половини 40-х рр. з історії мали спрощену структуру і складалися із пояснювальної записки та основної частини. У пояснювальній записці розкривалися значення, мета та структура викладання предмету, а основна частина пропонувала навчальний матеріал розподілений за темами (класами), із зазначенням кількості годин на їх вивчення. Зміст навчального матеріалу тем викладався у вигляді простих називних речень, які перераховували найважливіші теоретичні і фактичні знання.

Повоєнні програми з історії були надзвичайно заідеологізовані, головною метою історичних курсів проголошувалося марксистське розуміння розвитку людського суспільства. Усе, що безпосередньо не сприяло досягненню окресленої мети вважалося зайвим. Навіть матеріал підручників, якщо він не відповідав програмі, розглядався як необов'язковий для вивчення учнями [5, с. 12]. Тому краєзнавство не згадувалося ні в пояснювальній записці ні в основній частині шкільних програм з історії другої половини 40-х рр.

У програмах з історії 50-х рр. краєзнавство розглядається як складова позакласного навчання. На це вказувала пояснювальна записка, звертаючи увагу учителів на те, що класні заняття необхідно доповнювати „розгорнутою позакласною роботою, форми якої можуть бути різноманітними (відвідування музеїв, ознайомлення з історичними і документальними фільмами, заняття в краєзнавчих та історичних гуртках і т. ін.)” [6, с. 16].

Не дивлячись на відсутність запланованих у програмі тем чи уроків з історії рідного краю, допускалося використання краєзнавчих матеріалів у процесі навчання за умов, якщо вони не будуть перевантажувати урок та сприятимуть поглибленню знань учнів.

Таким чином у шкільних програмах з історії була відсутня цілісна система знань про рідний край, ігнорувалися регіональні особливості розвитку історії, а краєзнавчий матеріал розглядався лише як допоміжний для кращого розуміння загальних явищ і закономірностей.

Нова програма з історії 1959 року передбачала значні зміни у структурі викладання історичних курсів: у 5-6 класах вивчалася історія стародавнього світу та середніх віків, у 7-8 класах - історія СРСР і УРСР з короткими відомостями з історії зарубіжних країн в новий і новітній час, а також Конституція СРСР. У 9-11 класах викладався поглиблений курс історії СРСР [3, с. 6].

Значні зміни відбулися і по відношенню до краєзнавства – у програмі було заявлено: „необхідно не залишати поза увагою вивчення історії рідного краю” [3, с.25]. При цьому передбачалося всебічне використання краєзнавства - у навчальній, виховній і позакласній роботі учнів.

Пояснювальна записка програми звертала увагу на те, що на уроках матеріали про рідний край мали сприяти формуванню переконань про постійний прогресивний розвиток радянського суспільства: „Одним з найкращих засобів глибокого розкриття історії українського народу є широке залучення конкретного місцевого матеріалу, зокрема яскравих фактів про героїчне минуле рідного краю, про боротьбу трудящих за перемогу Радянської влади в краї, про успіхи трудящих рідного колгоспу, заводу, міста, села, району, області в боротьбі за виконання рішень XXI з'їзду КПРС, за побудову комуністичного суспільства” [3, с. 19].

У основній частині програми самостійних краєзнавчих тем або уроків не передбачалося. Але у той же час планувалося вивчення матеріалу, який був краєзнавчим для окремих регіонів України і мав велике значення для історії усього СРСР. Наприклад, у темі № 8 для 7 класу „Розклад кріпосництва в Росії (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.)” окремий розділ присвячувався Кримській війні 1853-1855 рр. До нього входили такі питання: „Причини Кримської війни. Героїчна оборона Севастополя. П.С.Нахімов. Відсталість самодержавно-кріпосницької Росії – основна причина її поразка у війні. Наслідки Кримської війни” [3, с. 40].

Значне збільшення обсягу краєзнавчого матеріалу було пов'язане також із включенням до програм 7-8 класу питань з історії УРСР. У вищезгаданій темі № 8 програми для 7 класу, містився розділ „Західноукраїнські

землі під гнітом Австрійської імперії». Він передбачав такий зміст історичної інформації про цей регіон: „Колоніальна політика Австрійської монархії в західноукраїнських землях. Визвольна боротьба в Галичині та Буковині. Л.Кобилиця” [3, с. 40].

Виховний потенціал краєзнавства програма з історії пропонувала реалізовувати шляхом вивчення прикладів героїчної діяльності земляків: „Велике виховне значення має яскравий показ на конкретних прикладах героїчної участі у війні радянської молоді як на фронті, так і у ворожому тилу. Слід розповісти учням про подвиги молодогвардійців, членів „Партизанської іскри” та багатьох інших молодих патріотів [3, с. 47]. Крім того, програма передбачала, що місцевий матеріал мав служити ідеологічним цілям, виступаючи засобом порівняння відсталого минулого на користь величі сучасного: „Співставлення дореволюційного минулого краю з сучасними досягненнями розкриє на конкретному, близькому учням матеріалі велич ідей комуністичної партії, перетворених в життя” [3, с. 25].

Більш детально ніж раніше, у даній програмі з історії викладався зміст позаурочної краєзнавчої роботи. У пояснювальній записці основна увага зверталася на суспільно-корисну історико-краєзнавчу роботу до якої відносилася організація шкільного музею, екскурсії на промислові підприємства та в колгоспи, участь у археологічних розкопках, охорона історичних пам'яток, догляд за могилами воїнів [3, с. 25].

Таким чином особливістю цієї шкільної програми з історії було включення у її зміст краєзнавчого матеріалу. Цей документ орієнтував учителів на вивчення історії рідного краю, як у навчальній, так і у позаурочній роботі.

Кардинальні зміни по відношенню до краєзнавства сталися у програмі з історії у другій половині 60-х рр. Починаючи з 1967-1968 навчального року до неї включалися уроки „Наш край”. У пояснювальній записці вказувалося на те, що „програма складена так, щоб передбачити відповідний час на вивчення необхідного краєзнавчого матеріалу” [2, с. 9]. Групування уроків з історії рідного краю здійснювалося за хронологічним принципом відповідно до базового змісту навчальної програми. Для 7-10 класів планувалося проведення 12 самостійних уроків з вивчення місцевої історії. Вони були розподілені по класам та мали наступну періодизацію:

7 клас

1. Наш край у давнину. Перші відомості з історії нашого краю.
2. Наш край у період середньовіччя (до XIV ст.).
3. Наш край в XIV – на початку XVII ст.
4. Наш край у XVII – першій половині XVIII ст.
5. Наш край у другій половині XVIII ст.

8 клас

6. Наш край у першій половині XIX ст.
7. Наш край у другій половині XIX ст.

9 клас

8. Наш край на початку XX ст.
9. Наш край в роки громадянської війни.
10. Наш край в роки соціалістичного будівництва.

10 клас

11. Наш край в роки Вітчизняної війни.
12. Наш край в роки завершення будівництва соціалістичного суспільства.

Запровадження уроків „Наш край” мало безсумнівне позитивне значення для розвитку шкільного краєзнавства, оскільки визнавалася особлива пізнавальна і виховна роль одного із його складових - історії рідного краю. У такий спосіб краєзнавство перетворювалося із допоміжного засобу опрацювання окремих тем програми у обов'язкову частину навчального процесу та самостійний об'єкт вивчення. Це давало можливість сформувати в учнів цілісну систему уявлень про історичний розвиток свого регіону.

Проте, частина методистів продовжувала розглядати краєзнавчий матеріал лише як службовий, що мав сприяти вирішенню загальних завдань навчання історії. О.Вагін з цього приводу писав: „залучення краєзнавчого матеріалу в курсі історії не є самоціллю, а служить вирішенню загальних завдань навчання історії: розкриттю на місцевому матеріалі загальних рис і закономірностей розвитку країни, показу ролі та участі населення рідного краю у найважливіших подіях, усвідомленню зв'язків рідного краю з життям країни, виховання через вивчення рідного краю радянського патріотизму, а не обласного партикуляризму” [1, с. 295].

Програма допускала різні способи опрацювання матеріалу з історії рідного краю. Це можна було робити або шляхом паралельного вивчення місцевих і загальноісторичних подій на одних і тих же уроках, або ж на спеціально визначених краєзнавчих уроках. Питання про доцільність використання того чи іншого способу програма відносила до компетенції учителя [2, с. 9].

Зберігав свою присутність у програмі з історії і краєзнавчий матеріал, який розглядався у якості загальноісторичної події або її частини. Наприклад, у темі 2 „Початок дворянського етапу в російському визвольному русі. Повстання декабристів” (8 клас) обов'язковим для вивчення було „повстання Чернігівського полку на Україні” [2, с. 40].

Становище краєзнавства у програмах з історії практично не змінювалося до кінця 80-х рр. З переходом на 11-річне навчання у школі відбулося збільшення кількості уроків „Наш край” у 8-11 класах.

Теж саме стосувалося і курсу „Епізодичні розповіді з історії СРСР” (5 клас). Кількість краєзнавчих уроків у ньому протягом 80-х рр. зросла з 2 до 6, вони мали такий зміст і періодизацію: 1. Наш край у далекому минулому. 2. Пам’ятки культури XV-XIX ст. на території рідного краю. 3. Боротьба робітників і селян проти пригноблених у рідному краї. 4. Наші земляки – учасники Великого Жовтня і громадянської війни. 5. Наші земляки – активні учасники Великої Вітчизняної війни. 6. Рідний край у дванадцятій п’ятирічці [4, с. 7-9].

Висновки. Таким чином, у досліджуваній період відбувалися кількісні та якісні зміни у становищі краєзнавчого компонента у шкільних програмах з історії.

Якщо у програмах 40-50-х рр. була відсутня цілісна система знань про рідний край, ігнорувалися регіональні особливості розвитку історії, а краєзнавчий матеріал розглядався лише як допоміжний для кращого розуміння загальних явищ і закономірностей, то уже з другої половини 60-х рр. уводилася принципово інша модель вивчення історії „малої батьківщини”. Вона передбачала наявність у програмі самостійних уроків „Наш край” (розподілених по класам і по хронологічним періодам) та подій місцевого характеру, які мали загальноісторичне значення.

Література

1. Вагин А.А. Методика обучения истории в школе / А.А.Вагин. – М.: Педагогика, 1972. – 298 с.
2. Програми восьмирічної і середньої школи на 1968-1969 навчальний рік. Історія. – К.: Радянська школа, 1968. – 96 с.
3. Програми восьмирічної школи. Історія. 5-8 класи. – К.: Радянська школа, 1959. – 52 с.
4. Программы для средних учебных заведений. История. 5-11 классы. – К.: Радянська школа, 1989. – 97 с.
5. Програми середньої школи. Історія СРСР. Нова історія для 8-10 класів. – К.: Радянська школа, 1946. – 42 с.
6. Програми середньої школи. Історія СРСР. Нова історія для 8-10 класів. – К.: Радянська школа, 1953. – 70 с.

УДК 372.894

Марченко Т.М.

викладач кафедри методики викладання
суспільних дисциплін Сумського державного
педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розглядається питання використання інноваційних педагогічних технологій в процесі підготовки майбутнього вчителя правознавства. Сьогодні, професійна підготовка вчителя правознавства потребує якісного оновлення методології, змісту і технологій, поєднання цілісного педагогічного процесу, з урахуванням позитивного досвіду сучасної парадигми освіти.

Ключові слова: інноваційні технології, суспільствознавчі дисципліни, суспільствознавство, навчальний процес.

Марченко Т.М. Использование инновационных технологий в подготовке будущих учителей правоведения. В статье рассматривается вопрос использования инновационных педагогических технологий в процессе подготовки будущего учителя правоведения. Сегодня, профессиональная подготовка учителя правоведения нуждается в качественном обновлении методологии, содержания и технологий, сочетания целостного педагогического процесса, с учетом позитивного опыта современной парадигмы образования.

Ключевые слова: инновационные технологии, обществоведческие дисциплины, обществоведение, учебный процесс.

Marchenko T.M. The use of innovative technologies in preparation of future teachers of jurisprudence.

In the article the question of the use of innovative pedagogical technologies is exposed in the system of preparation of future teacher of jurisprudence. Today, professional preparation of teacher of jurisprudence needs high-quality update of methodology, maintenance and technologies, combination of integral pedagogical process, taking into account positive experience of modern paradigm of education.

Keywords: innovative technologies, social science disciplines, social science, educational process.

Постановка проблеми. Освіта XXI століття спрямована на удосконалення фахової підготовки майбутнього вчителя, особистісний розвиток кожного студента. Правова освіта має готувати студента жити в мінливому світі інформаційного суспільства, навчає сучасних форм спілкування, розвиває здатність засвоювати інформацію, самовдосконалюватися, впроваджувати нове в практичну діяльність.

За останні роки у підходах до викладання суспільствознавчого циклу відбулись значні зміни. У першу чергу це стосується методології навчання, застосування інноваційних підходів до організації навчально-виховного процесу. Реалії сьогодення показують, що професійна педагогічна компетентність сучасного викладача нині неможлива без практичного володіння сучасними методами навчання та інноваційними технологіями викладання навчального матеріалу, а отже вимагає від педагогів вищої школи постійного